

Lokal kulturutveckling i Nordisk perspektiv

**Norsk Kulturforums Landskonferens
24-26 oktober 2010**

I sammandrag av Jenny Johannisson, Fil. dr

Centrum för kulturpolitisk forskning

Högskolan i Borås, Sverige

Inledning

Söndagen den 24:e oktober 2010 anländer jag till ett frostigt och solbelyst Voksenåsen, för att tillbringa tre intensiva dagar på Norsk Kulturforums landskonferens. 50-årsfirande Voksenåsen, Norges nationalgåva till Sverige som tack för humanitära hjälpinsatser i samband med Andra Världskriget, är ett utmärkt val för en landskonferens som har ett nordiskt jämförande perspektiv som grundläggande utgångspunkt. Söndagen ägnas just åt ett specifikt nordiskt seminarium, där deltagare från de nordiska länderna tillsammans dryftar respektive lands villkor samt framtida samarbetsmöjligheter. Själva landskonferensen, som börjar på måndagen, smygstartar också med föredrag om gränsregionala samarbeten mellan de nordiska länderna. Därefter följer en rad föredrag i plenum, medan tisdagen ägnas åt parallella seminarier under olika teman. Med jämna mellanrum får konferensdeltagaren ta del av utmärkta kulturinslag, flertalet erbjudna i samarbete med Ungdommens kulturmønstring (UKM). Under tre dagar får vi göra allt från att lyssna till unga violinister, operasång och rap, till att själva sjunga Alf Prøysen och Evert Taube. Som en sammanhållande punkt genom konferensen återkommer också välkomnande inlägg från Voksenåsens administrativa direktör Karl Einar Ellingsen. Utöver denna andliga spis bjuder Voksenåsen på utmärkt matlagningskonst, som kulminerar vid Norsk Kulturforums 40-årsjubileumsmiddag på måndagskvällen. När jag åker från Voksenåsen tidigt tisdag kväll, saknar jag egentligen endast fler möjligheter att promenera runt i Voksenåsens vackra omgivningar. Den slående utsikten över Oslo vid konferensmåltiderna täckte dock delvis också detta behov.

På uppdrag av Norsk Kulturforum och med benäget ekonomiskt bistånd från Svensk-norska samarbetsfonden, ska jag i det följande försöka sammanfatta de ca 35 olika programpunkter som konferensen erbjöd. Syftet med denna reflekterande konferensrapport är inte att erbjuda uttömmande referat av samtliga inlägg. Konferensprogrammet och merparten av inläggen finns för den intresserade tillgängliga via Norsk Kulturforums hemsida (www.noku.no). Syftet med konferensrapporten är istället att erbjuda läsaren en tematiserad analys av innehållet, där jag i första hand försöker gestalta gemensamma utgångspunkter i de olika inläggen, men också försöker hitta de punkter där inläggen skiljer sig åt. Här bygger jag på min egen förförståelse som svensk kulturpolitikforskare, där mitt forskningsfokus ligger på lokal och regional kulturpolitik mot bakgrund av globaliseringsprocesser. En annan person, med en annan förförståelse, hade således antagligen valt att belysa andra teman utifrån det som framkom under konferensen.

Utgångspunkten för min tematiserade analys är begreppet **samverkan**. Redan under konferensens gång stod det klart för mig att samtliga inlägg på olika sätt behandlade samverkan i någon form. Samverkansperspektivet var kanske inte fullt lika uttalat i alla inlägg, men det fanns alltid med på något sätt. Detta är naturligtvis ingen slump, då jag väl känner igen perspektivet från min egen forskning om kommunal och regional kulturpolitik – både på det kulturpolitiska fältet och på kulturfältet är det ökade behovet av samverkan något ständigt

närvarande. När jag efter konferensen tog del av mina egna anteckningar, liksom presentatörernas underlag till de olika inläggen, förstärktes mitt intryck av att samverkan var en viktig gemensam nämnare. Efter vidare analys tyckte jag mig se en huvudindelning mellan sex olika huvudaspekter av samverkan, där dessa sex aspekter befinner sig på ett spektrum med offentlig kulturpolitik i snäv bemärkelse i den ena änden och ett vidare fält för kulturskapande och kulturdeltagande i den andra änden. Följande tre teman anknöt tydligare till det kulturpolitiska fältet: **1. Samverkan mellan de nordiska länderna**, **2. Samverkan mellan lokal, regional och statlig nivå inom respektive land**, samt **3. Samverkan inom ramen för EU**, medan följande tre teman anknöt mer till ett vidare kulturfält: **4. Samverkan som organisationsform**, **5. Samverkan mellan identiteter** och **6. Samverkan som varande**. Konferensrapporten är upplagd så, att jag kommer att presentera vad som sades i anslutning till respektive tema i tur och ordning. En särskild form av samverkan, som griper över samtliga teman som redan presenterats, är samverkan mellan kulturpolitisk verksamhet, kulturverksamhet och forskning. Konferensrapporten avslutas därför med en kort sammanfattning av vilka teman jag vill identifiera som särskilt angelägna för vidare forskning. Förhoppningsvis äger dessa teman även en relevans även för den kulturpolitiska praktiken.

1. Samverkan mellan de nordiska länderna

Utgångspunkten för hela konferensen är som tidigare nämnts ett nordiskt perspektiv på lokal kulturutveckling och konferensens första dag ägnas helt åt detta nordiska perspektiv. Bakgrunden är det initiativ och de olika delprojekt som med bistånd från Nordisk Kulturfond bedrivits av Norsk Kulturforum inom ramen för huvudprojektet NordNett. Både Norsk Kulturforums styrelseordförande Jorunn Bøe respektive generalsekreterare Åse Vigdis Festervoll presenterar denna verksamhet. Under hösten 2009 genomfördes en förstudie, som syftade till att kartlägga arbetet med lokal kulturutveckling i de nordiska länderna, samt huruvida det uttrycktes behov för nordiskt samarbete på området. Förstudien visade att det finns ett sådant behov av samarbete och erfarenhetsutbyte, som särskilt kunde fokusera på kompetensutveckling och goda exempel på specifika verksamheter. De teman som lyftes fram av deltagarna i förstudien som särskilt viktiga att belysa var barn, unga och kultur; kultur och hälsa; kultur och näring; ledningsfrågor; regionalisering samt mångfald. Norsk Kulturforum har därför sett till att 2010 års landskonferens på olika sätt, antingen genom föredrag i plenum eller i form av parallella seminarier, behandlar dessa teman.

Med avseende på nordiska jämförelser, gav Norsk Kulturforum Katarina Michnik, doktorand vid svenska Centrum för kulturpolitisk forskning, Högskolan i Borås, i uppdrag att under sex veckor hösten 2010 dels kartlägga och jämföra den statliga kulturpolitiken i de nordiska länderna, dels kartlägga och jämföra hur ett urval kommuner och regioner framställer de viktigaste utmaningarna respektive lösningarna på det kulturpolitiska området. Michniks rapport visar att de nordiska ländernas statliga kulturpolitik uppvisar stora likheter avseende huvudsakligt innehåll: i fokus står kulturpolitik som välfärdspolitik, där målsättningar rörande professionell konstnärlig kvalitet kombineras med målsättningar rörande ökat deltagande i

både det konstnärliga och kulturella utbudet. Stark i samtliga länder står också idén om att den statliga nivån inte ensam ska uppbära vare sig det kulturpolitiska ansvaret eller den kulturpolitiska makten: decentralisering utgör ett ledord i den nordiska kulturpolitiken. På samma sätt visar enkätstudien riktad till 22 kommuner och regioner att viktiga likheter finns även på den kommunala respektive regionala nivån; bristande ekonomiska resurser, behovet av att vidareutveckla både specifika kulturverksamheter samt intresset hos befolkningen för dessa verksamheter, samt kulturens betydelse för att utveckla den aktuella kommunen/regionen, lyser igenom som gemensamma utmaningar. På samma sätt betonas samverkan, ökade ekonomiska resurser, effektivisering och synliggörandet av kulturens betydelse av flertalet kommuner/regioner som lösningar på nämnda utmaningar. Samtidigt framstår den viktigaste utmaningen för deltagarna vara lokalt anknuten, det vill säga specifik för den aktuella kommunen/regionen. Platsens betydelse för kulturpolitikens målsättningar, utformning och resultat blir således tydlig. På samma sätt bör viktiga skillnader mellan de nordiska ländernas statliga kulturpolitik inte underbetonas, där en sådan viktig skillnad också rör just kulturpolitikens rumsliga organisation och närmare bestämt den betydelse som tilldelas decentralisering (jfr Johannisson 2010).

Visionen om ett förstärkt nordiskt samarbete vilar på föreställningen om att de nordiska länderna har viktiga gemensamma drag, avseende historia, samhällssystem, kultur och kulturpolitik, som går utöver de naturgeografiska förhållandena. Baserat på den omfattande forskningsbaserade studie av kulturpolitik i de nordiska länderna, som finansierades av Nordisk Kulturfond och som avrapporterades 2003, konstaterar projektledaren Peter Duelund i sin sammanfattande rapport att det finns vetenskaplig grund för ett sådant påstående. Trots vissa olikheter mellan länderna, finns det enligt Duelund anledning att tala om "the Nordic Cultural Model" (Duleund, ed., 2003). När det kulturpolitiska området mest prestigefyllda forskningstidskrift – *The International Journal of Cultural Policy* – år 2008 publicerar ett temanummer om nordisk kulturpolitik, drar redaktörerna i princip samma slutsats (Mangset et al. 2008). Några av de viktigaste gemensamma dragen i de nordiska ländernas kulturpolitik är att samtliga länder utgår från att kulturpolitik är ett nödvändigt inslag i en fullödig välfärdspolitik, att professionell konstnärlig kvalitet i kombination med en egalitär ambition om alla människors rätt till att delta i kulturlivet är kulturpolitikens viktigaste målsättningar, att konstnärliga intresseorganisationer bör ha inflytande över kulturpolitikens utformning, samt att decentralisering är ett viktigt kulturpolitiskt redskap.

Även vid konferensen förstärks föreställningen om den nordiska gemenskapen; representanter för de olika nordiska länderna kan föra ett relativt djupgående samtal om kulturpolitik utan att behöva lägga tid på att först komma överens om att de talar om samma sak. Ett särskilt intressant uttryck för detta är att när kulturansvariga vid Finlands, Norges respektive Sveriges kommunförbund ska presentera de främsta kulturpolitiska utmaningarna i respektive land, finns (trots att personerna inte träffat varandra tidigare) tydliga uttryck för konsensus i de olika inläggen. Även om de använder olika termer – Hans Clementz vid norska KS talar om fragmentering, Ditte Winqvist vid Finlands kommunförbund talar om kulturpolitik i

relation till välfärdspolitik och Calle Nathanson vid Sveriges Kommuner och Landsting talar om kulturpolitik som en integrerad del av en hållbar samhällsutveckling – pekar deras inlägg alla i samma riktning: kulturpolitik, och därmed i förlängningen kulturverksamhet, missgynnas av den isolationistiska karaktär som hittills kännetecknat området. Kulturpolitiken måste våga överskrida sina egna gränser – mot andra politikområden och mot andra samhällsområden såsom privat och civil sektor – för att utvecklas i positiv riktning och kanske faktiskt också för att ens överleva som politikområde. Samtliga lyfter således fram ökad samverkan som en möjlig lösning på denna huvudsakliga kulturpolitiska utmaning, där samverkan kräver utveckling av kompetens, både ämnesspecifik och mer generell (samverkansinriktad) sådan.

Samtidigt illustrerar inläggen från kommunförbundens representanter att trots en huvudsakligen gemensam kulturpolitisk mål- respektive problembild, finns viktiga skillnader mellan de nordiska länderna. Dessa skillnader rör den konkreta utformningen av kulturpolitiken i de olika länderna, det vill säga de olika sätt varpå kulturpolitiska mål, resurser, aktörer och verksamheter binds samman i ett historiskt och geografiskt specifikt kulturpolitiskt system. Dessa skillnader blir också tydliga när Katarina Michnik, Högskolan i Borås, presenterar sin jämförelse av den statliga kulturpolitiken i de nordiska länderna. Hennes jämförelse pekar också på att det inte är så lätt att göra nordiskt jämförande studier som man kan tro, med hänvisning till den starka föreställningen om nordisk konsensus på området. På grund av bristande kunskapsunderlag, både forskningsbaserat och övrigt, samt alltför sporadisk kontakt mellan kulturpolitiska aktörer i de nordiska länderna, tror man ibland att man vet hur det fungerar i de andra nordiska länderna fastän man egentligen inte gör det. Djupet i den kulturpolitiska konsensus som antas präglade de nordiska länderna återstår fortfarande att mäta; här krävs omfattande empiriska studier genomförda av forskare som är förankrade i respektive land, som utifrån gemensamt formulerade utgångspunkter kan göra välgrundade jämförelser mellan de olika länderna.

2. Samverkan mellan lokal, regional och statlig nivå

En viktig aspekt där de nordiska länderna skiljer sig åt och som NOKU fångat upp i sin förstudie, är förhållningssätt till och utformningen av en regional nivå inom det kulturpolitiska systemet. För att belysa denna aspekt av kulturpolitikens rumsliga organisation, har NOKU bjudit in flera föredragshållare, däribland undertecknad. Särskilt fokus läggs både vid den första dagens nordiska seminarium och landskonferensens första dag på Sverige, som i dagsläget verkar vara det nordiska land som mest tydligt vill identifiera och eventuellt förstärka den regionala nivåns roll på det kulturpolitiska området. I mitt eget inlägg försöker jag spåra dagens svenska förstärkta regioners historia, där det verkar uppenbart att denna förstärkta roll emanerar från regionpolitiska strävanden snarare än kulturpolitiska. På det kulturpolitiska området har den statliga nivån tvärtom länge försökt stävja den decentralisering – det vill säga delegation av politisk beslutandemakt – som regionpolitiken drivit på sedan 1980-talet med särskilt stöd av Sveriges medlemskap i EU 1995. Istället har den

svenska staten tenderat att betrakta den regionala nivån som arenor för dekoncentration av statlig politik till landstingen (jfr Mangset 1995).

I och med den försöksprocess, som inleds under slutet av 1990-talet och som innebär att landsting slagits samman till större enheter benämnda regioner, som därtill övertagit ansvaret för regional utveckling från den statliga nivån, förändras även relationen mellan den statliga och regionala nivån på det kulturpolitiska området. Rolf Tufvesson, kristdemokratisk kulturnämndsordförande i Region Skåne, ger i sitt inlägg en tydlig illustration av denna förändring, där regionen under sin 10-åriga historia genomgått en övergång från landstingskommunal kulturpolitik med statliga direktiv som rättesnöre, till en fullfjädrad kulturpolitisk instans med självständigt formulerade målsättningar, ökade ekonomiska resurser, samt kraftigt utbyggd kulturförvaltning. Särskilt fokus lägger Tufvesson på den nya modell för fördelning av statliga bidrag till regional kulturverksamhet som kommit att benämnas Kultursamverkansmodellen. Där den svenska staten tidigare öronmärkt pengar till viss regional kulturverksamhet, ska nu stat och region förhandla om gemensamma kulturpolitiska prioriteringar som ska finansieras med gemensamma ekonomiska resurser. Samverkan sträcker sig i modellen också bortom den mellan stat och region – i det framtagande av regionala prioriteringar som regionerna ansvarar för att ta fram som förhandlingsunderlag gentemot den statliga nivån, ska dessa prioriteringar förankras i dialog med kommuner, kulturliv och civilsamhälle. Samverkansmodellen innebär således potentiellt en verklig decentralisering av den svenska kulturpolitiken, vilket gör att Calle Nathanson vid Sveriges Kommuner och Landsting talar om modellen i mycket positiva ordalag. Även Ditte Winqvist och Hans Clementz lyfter från det finska respektive norska kommunförbundets perspektiv fram vikten av utökad och förbättrad samverkan mellan den statliga, regionala och kommunala nivån.

Det gör också Benny Marcel, ställföreträdande generaldirektör i svenska Statens kulturråd. Han bejakar modellens möjligheter att bidra till ökad uppfyllelse av de nationella kulturpolitiska målen samtidigt som (eller kanske på grund av?) större utrymme ges till regionala prioriteringar och variationer. Utifrån ett samverkansperspektiv är det särskilt intressant att modellen tillåter att de verksamheter som får statliga och regionala bidrag via modellen inte behöver ha ett landsting eller en kommun som huvudman; här syns alltså en konkret öppning mot andra samhällssektorer som hittills undvikits i den svenska (och, vill jag påstå, nordiska) kulturpolitiken. Samtidigt är det tydligt att den svenska staten på inga sätt kommer att släppa kontrollen över de egna medlen; via direktiv och instruktioner behåller den statliga nivån makten över även delar av den regionala kulturpolitiken. Och oavsett utökad samverkan eller inte verkar det kulturpolitiska utfallet bli huvudsakligen detsamma; av både Tufvessons och Marcells presentationer framgår att det är det professionella, institutionsbaserade kulturutövandet som står i den absoluta förgrunden för båda nivåers prioriteringar. Huruvida den svenska regionaliseringen verkligen medför att Sverige kommer att skilja sig från övriga nordiska länder kan därför sannerligen diskuteras. Utfallet tycks också bli någorlunda detsamma, oavsett om man som i Finland, Danmark och på Island mer explicit fokuserar endast på den kommunala respektive statliga nivån, eller om man som i Norge

bibehåller en mer traditionell fylkeskommunal nivå, eller förstärker den regionala nivån som i Sverige. Samtidigt bör den svenska samverkansmodellens möjligheter att skapa mer långsiktig förändring inte underskattas; Tufvesson lyfter i sitt inlägg fram att modellen handlar om mycket mer än pengar, till exempel samverkan kring kompetensutveckling, kunskapsuppbyggnad och forskning. En avgörande poäng med modellen verkar vara att stat och region faktiskt börjat tala med varandra. För en utomstående kan det tyckas märkligt att detta betraktas som revolutionerande i sig, men i en svensk kontext innebär det faktiskt en stor förändring.

Den statliga nivåns insikt om den kommunala och regionala kulturpolitikens betydelse för den nationella kulturpolitiken kommer också till uttryck när Lubna Jaffery Fjell, statssekreterare vid det norska Kulturdepartementet, inleder själva landskonferensen. Statssekreteraren betonar att relationen mellan det lokala, nationella och globala är stadd i kraftig förändring och att statlig och kommunal nivå måste samverka för att kunna genomföra det "kulturlyft" som den sittande vänsteralliansen vill åstadkomma. Här lyfts den norska kulturloven fram som det viktigaste kulturpolitiska redskapet, ett redskap som Norsk Kulturforum varit aktiva medskapare av. Återigen blir en viktig skillnad mellan de nordiska länderna tydlig: där vissa länder, såsom Norge, väljer ramlagar av kulturlovens karaktär, väljer Sverige att decentralisera men samtidigt reglera denna decentralisering med direktiv och instruktioner. Konsekvenserna av dessa olikartade tillvägagångssätt angående reglerad samverkan mellan olika politiska nivåer måste belysas ytterligare för att egentligen kunna bedömas.

3. Samverkan inom ramen för EU: Norden som region och andra regioner

På tal om regioner, kan Norden betraktas som en transnationell region, i kraft av geografisk belägenhet men kanske i högre utsträckning med hänvisning till föreställningarna om gemensam historia, samhällssystem och kultur. Europeiska unionen har på olika sätt utmanat Norden som regional konstruktion. EU är ju i sig själv en transnationell regional konstruktion, med rötter i 1700-talets vision om ett enat Europa (Agnew 2001). Under det senare 1900-talet har EU kommit att utmana nationalstaten som överordnad rumslig kategori för politisk handling, för att istället fokusera på relationer mellan det regionala och det globala. Från ett EU-perspektiv har regioner motiverats i ekonomiska snarare än demokratorienterade termer. Samtidigt har subnationella regionbildningar, såsom till exempel nämnda Region Skåne, sökt att balansera dessa båda perspektiv i sökandet efter legitimeringsgrunder. Men även om EU retoriskt bidragit till skapandet av subnationella regioner, är det transnationella regioner, grundade i ett funktionellt regionbegrepp, som stått i fokus för EU:s regionaliseringspolitik. I legitimeringen av den subnationella, administrativa Region Skåne används den transnationella, funktionella, Öresundsregionen som viktigt argument. EU:s regionala strukturfondsmedel har härvidlag utgjort ett viktigt redskap; ett redskap som också använts för att finansiera kulturverksamhet i högre utsträckning än EU:s kulturprogram (jfr Johannisson 2010). Att regioner i ett sådant

sammanhang kan definieras och avgränsas på många olika sätt blir tydligt i konferensens pass om det gränsregionala samarbetets betydelse för lokal kulturverksamhet. Interreg-projektet KIA (Kreativ Interaktion i Arbet livet), som presenteras av Norsk Kulturforums styrelseordförande Jorunn Bøe, använder både KASK (Kattegatt-Skagerak) och Skandinavien som regionala kategorier, där KASK anknyter till EU:s funktionella regionindelning medan Skandinavien pekar mer mot en språkligt och kulturellt betingad förståelse av regionbegreppet. KIA syftar till att föra in konstnärlig kompetens i näringslivet, genom att en kreativ aktör tillsammans med ett företag bedriver utvecklingsarbete, som kan avse organisation, verksamhetsprocesser, arbetsmiljö, innovationsfrågor eller kompetensutveckling. Genom att skapa och genomföra 40-talet allianser av detta slag, som dokumenteras och analyseras av deltagare och ett forskarteam, vill KIA i förlängningen bidra till utarbetandet av en "skandinavisk metodikk for kreativ interaksjon i arbeidslivet". Samverkan inom KIA avser således inte endast samverkan mellan olika rumsliga enheter, utan också mellan olika verksamhetsperspektiv: kultur och näring. När kulturpolitikens rumsliga organisation finner nya vägar, tycks således även mötet mellan på andra sätt olikartade perspektiv något lättare att åstadkomma.

EU:s Interreg-medel bidrar också till finansieringen av *Kreativ Metapol*, som har danska Herlev Kommune och svenska Region Skåne som projektägare och Öresundsregionen som rumsligt fokus. På konferensen presenteras projektet av Søren Buhl Hornskov, som berättar om målsättningarnas inriktning mot medborgerligt deltagande i kulturlivet, särskilt avseende barn och unga. Projektet vill också, liksom KIA, utveckla metoder som på olika sätt försöker kombinera olika perspektiv, till exempel kultur och hälsa respektive kultur och näringsliv. I sin presentation sätter Buhl Hornskov fingret på motiven till interregionalt samarbete för lokal utveckling: det handlar om en allmän tendens i västvärlden att betona vikten av små, kreativa aktörer för att åstadkomma en positiv samhällsutveckling samtidigt som kraftiga neddragningar i offentliga resurser pågår. Det handlar också om att bättre anpassa kulturpolitik till medborgarnas behov. Från ett lokalt perspektiv finns därför enligt Buhl Hornskov behov för regional samordning av olika slag, samtidigt som denna regionala organisation ofta upplevs som fjärran från det lokala sammanhanget. Liksom Bøe lyfter han därför fram interregionala samverkansprojekt som redskap för kompetensutveckling, där den kompetens som i första hand avses är den mer generella samverkanskompetens som tidigare omtalats. Det handlar om att få olika perspektiv att samverka, oavsett om dessa perspektiv avser olika verksamhetsformer såsom kultur och näring, eller olika rumsliga enheter, såsom kommun och region.

4. Samverkan som organisationsform

I de två parallella sessioner som har ledarskap inom kulturfältet respektive kultur och näring som teman, uppfattar jag att det är just samverkan mellan olika perspektiv som står i fokus. En sådan samverkan lyfts fram som nödvändig för organisationer på kulturområdet; det lyfts närmast fram som en egen organisationsform. Med avseende på relationen mellan kultur

och näring blir detta kanske mest tydligt i rubrikerna för presentationerna av Grete Horntvedt, direktör för Norsk Kulturarv respektive Rune Øygard, ordförande i Vågå kommun: "Næringsutvikling og verdiskaping med basis i kulturarven" respektive "Kultur og næring – hand i hand" säger ganska mycket om vilket perspektiv som intas. Tendensen i Norge verkar vara densamma som i övriga nordiska länder (och övriga västeuropa), nämligen att den historiskt så betydelsefulla distinktionen och motsättningen mellan konstnärlig produktion av hög kvalitet å ena sidan och ekonomisk vinst och tillväxt å den andra verkar vara på väg att raseras. Idag kan offentliga bidrag till konstnärlig verksamhet och konstinstitutioner samtidigt bidra till hög konstnärlig kvalitet och effekter som går långt bortom den konstnärliga verksamheten, vare sig det handlar om att bevara norskt kulturarv eller utveckla kommunen Vågå. Men det finns en intressant skillnad mellan presentationerna. Horntvedt använder argument som är inriktade på de mer direkta sambanden mellan offentliga satsningar på kulturarv och de ekonomiska kringeffekter som dessa satsningar kan få. Dessa argument om kulturens så kallade multiplikatoreffekter har vuxit sig allt starkare sedan början av 1990-talet, när en ny ekonomisk kris tvingade fram andra argument än de välfärdsorienterade för kulturpolitiska satsningar. Øygard förankrar istället sin argumentation i en annan typ av kringeffekter; här verkar det inte vara hårda ekonomiska tal som står i fokus, utan mjukare och mer svårgripbara aspekter som kulturens roll för en positiv samhällsutveckling i bred bemärkelse. Att kultur alltmer används som redskap för att utveckla en plats i termer av varumärke och för att utveckla en plats identitet, finns det flera studier som bekräftar (jfr Aagedal, Egeland & Villa 2009; Egeland & Johannisson, red., 2003; Johannisson 2010; Lindeborg & Lindkvist 2010). Kultur blir här ett redskap för att utveckla inte bara den materiella, utan även den mer immateriella kraften hos en plats. Øygards motto uttrycker inställningen väl och har dessutom lärt mig ett nytt norskt ord: "Sutring er forbode!". Alla aktörer på en plats – kultur, skola, näringsliv, civilsamhälle – måste samverka för platsens bästa och positivt tänkande i alla lägen är alltså ledordet. Jag tror att denna linje är vanligt förekommande i nordiska kommuner överlag; i övergången från industrisamhälle till tjänstesamhälle gäller det att få folk att bo kvar i kommunerna samt att få fler att flytta dit. Häre ligger dock den ständiga faran av att fokus istället hamnar på att få "rätt" folk att stanna och "rätt" folk att flytta in.

Samtidigt som den tidigare motsättningen mellan kultur och näring är på väg att upplösas, framgår det ovan att de nya relationerna mellan kultur och näring tar sig högst olikartade uttryck. Vikten av att utkristallisera dessa olika relationer, för att samverka mellan kultur och näring ska ske på bästa sätt, lyfts fram av Elin Jakobsson, utredare vid svenska Statens kulturråd, när hon berättar om myndighetens arbete på området. Särskilt lyfter Jakobsson fram skillnaderna mellan kultur och näring, kultur som näring och kultur i näring. Kultur i näring är det ovan refererade KIA-projektet ett utmärkt exempel på; här handlar det om att föra in den konstnärliga kompetensen i näringsverksamhet. KIA utgör också ett viktigt inlag för en av sessionens presentationer, när keramiker Bibbi Børresen, projektets processledare, tillika verksam vid Østfold Kunstnerscenter, använder det som avstamp för en diskussion om hur konstnärer kan betraktas som en resurs för både samhälls- och näringslivsutveckling,

utöver den traditionella rollen som skapare av underhållning och upplevelser. Børresen för ett mycket nyanserat resonemang om de för- respektive nackdelar som finns med ett närmare samarbete mellan kultur – eller snarare konstnärer – och näringsliv, där hon argumenterar för att respektive part måste synliggöra sina olika utgångspunkter och förväntningar, både inför sig själva och inför varandra. Hennes grundtes är att den kreativa logik som konstnärer företräder inte bara kan bidra till att vrida näringslivets ofta ekonomiska effektivitetslogik i en mer kreativ riktning, utan också i förlängningen till ett mer demokratiskt samhälle.

För att återvända till Jakobssons presentation, avser kultur som näring det ökade fokuset i de nordiska länderna, liksom i övriga västeuropeiska länder, på det som också brukar benämnas ”kreativa näringar”, det vill säga den näringsverksamhet som på olika sätt bygger på försäljning av kulturellt innehåll. Kultur och näring framstår som fokus för Statens kulturråds insatser på området; här åsyftas samverkan mellan de kulturpolitiska respektive näringspolitiska sakområdena, i syfte att underlätta interaktion mellan kultur- respektive näringsverksamhet, samt främja kulturella och kreativa näringar. I ett svenskt sammanhang är sådan interaktion kopplad till det särskilda regeringsuppdrag som ålagts Kulturrådet och som består i att på olika sätt samverka med myndigheter på det näringspolitiska området, såsom Tillväxtverket. Samverkan ska då å ena sidan fokusera på kulturens betydelse i det regionala tillväxtarbetet och kulturella och kreativa näringar å den andra. När det gäller det sistnämnda, framstår det som symptomatiskt att ansvaret läggs på näringspolitiska snarare än kulturpolitiska myndigheter. Med avseende på regionalt tillväxtarbete råder samma förhållanden, med tillägget att det numera är de regionala samarbetsorganen som uppstår huvudansvaret för det regionala utvecklingsarbetet. Återigen utgör alltså regioner som rumslig kategori ett underlag för förändring av även de statliga myndigheternas verksamhet; kultur och näring är inte ett område som Kulturrådet självt valt att betona. I en samhällsutveckling där fokus alltmer handlar om att identifiera och kartlägga resurser av alla slag, i syfte att utveckla potentialen hos varje plats och hos samhället som helhet, måste även den svenska kulturpolitikens tyngsta sektorsmyndighet anpassa sig. I det nya samhälle som förväntas träda fram finns inga tydliga gränser vare sig mellan offentlig och privat sektor eller mellan olika typer av verksamhet. Samverkan som organisationsform framställs i ett sådant samhälle som ett nödvändigt villkor för överlevnad. Ett liknande perspektiv intas av Erik Fosnes Hansen, författare och medlem av Norsk Kulturråd, när han i landskonferensens avslutande inlägg beskriver nödvändigheten av samverkan mellan kulturråd och privata initiativ för att överhuvudtaget åstadkomma någon verksamhet med de begränsade offentliga resurser som står till buds i dagens samhälle.

Detta samhälle – som brukar benämnas kunskapssamhälle, tjänstesamhälle, informations- samhälle – utgör också en fond mot vilken inläggen om ledarskap inom kulturfältet görs. Anna Elisa Tryti, Fylkeskultursjef i Hordalands fylkeskommune, illustrerar i sitt inlägg hur sådant ledarskap i hög utsträckning handlar om att få olika perspektiv och verksamheter att samverka med varandra. Inom ramen för en sådan ansats blir definitionen av politiskt

strategiarbete mångfacetterad och inkluderar traditionellt politiska, värderingsgrundade aspekter såväl som mer marknadsorienterade, med tonvikt på synliggörandet av platsen (fylkeskommunen) som vara på en global, konkurrensutsatt arena. På samma sätt aktualiseras långt fler kulturdefinitioner än av den sektorsbundna kulturpolitiken, där fokus legat antingen på kultur som konst eller kultur som ett sätt att leva. Nu öppnas hela tolkningsrepertoaren av kulturbegreppet upp och kultur blir, med Trytis ord, en "kreativ og öppnende kraft på alle samfunnsfelt". Inom denna breda tolkningsrepertoar hamnar fokus på individen; i ett samhälle där både politik och kultur kan vara så mycket, kan inte kulturpolitiken säga åt individen vad hon/han ska ha för preferenser. Istället blir det kulturpolitikens uppgift att se till att individen får möjlighet att förverkliga sina egna livsval (jfr Johannisson 2006). På samma sätt hamnar fokus i Trytis beskrivning av ledningsfrågor på ledarens förmåga att aktualisera den potential som varje individuell medarbetare bär på. I det "gamla" samhället var det "chefen" som skulle ha den yttersta kompetensen och mer eller mindre säga åt "de anställda" vad de skulle göra; i det "nya" samhället ska alla besitta hög, om än olikartad, kompetens och "ledarens" roll blir att hela tiden uppmuntra "medarbetarna" till ständig utveckling – och också ställa högre krav på medarbetarna än i dagsläget. Att ledarskap handlar om att stimulera ständig utveckling som överskrider traditionella gränser är även huvudspåret i presentationen av Hanaholmens programchef Kaarlo Hildén. Hildén argumenterar också för att den kompetensutveckling som då krävs av nuvarande och framtida ledare av kulturverksamhet med fördel kan ske i nordisk samverkan, med hänvisning till att länderna uppvisar viktiga gemensamma kulturpolitiska utgångspunkter men också intressanta skillnader avseende kulturpolitik och ledarskap. Att ledarskap betyder olika saker i olika länder och olika sammanhang samt för olika personer – att ledarskap är kontextbundet – tar sig konkreta uttryck i redaktör Majoran Vivekananthans presentation av *Utrop – Norges første flerkulturella avis*. Vivekananthan problematiserar de stereotyper och förenklingar som präglar människors förhållningssätt till andra människor, där en specifik individ blir klassificerad antingen i första hand som kvinna, eller som invandrare, eller som ungdom. Istället besitter varje individ en rad olika identiteter, som aktualiseras i olika utsträckning beroende på sammanhanget. Utifrån detta perspektiv handlar ledarskap – eller "Diversity Management" – om att förstå och respektera människors olikhet och att betrakta mångfald som en resurs.

5. Samverkan mellan identiteter

I de två sessioner som avhandlar temat kulturpolitik för barn och unga respektive temat "nye stemmer i kulturlivet", står ovan nämnda samverkan mellan olika identiteter i fokus – särskilt riktas sökljuset mot de identiteter som hittills inte fått möjlighet att påverka kulturpolitikens utformning. Eli Borchgrevink vid *Du store verden!*, ett offentligt finansierat nätverk för arrangörer, organisationer, institutioner, artister på kulturområdet som syftar till att främja kulturell mångfald i norskt konst- och kulturliv, lyfter fram att just den välutvecklade organisationen av den norska – och nordiska – kulturpolitiken medfört att många kultur-

utövare hamnar utanför den etablerade organisationen och därmed marginaliseras. Genom att klumpa samman kulturutövare med utländsk bakgrund till en enhet, blir därtill, med Borchgrevinks ord, kulturell mångfald en nisch, istället för något som genomsyrar all kulturpolitisk verksamhet. Men verksamheter som *Du store verden!* och den ökande öppenhet för det oetablerade som etablerade norska scener som Nationalteatret och Operan i Oslo ger uttryck för visar att en förändring i positiv riktning är förhanden. Denna positiva utveckling illustreras också i Norsk Kulturråds nestleder Asta Busingye Lydersens inlägg om vilken betydelse som ska tilldelas "norsk kultur". Med sin egen biografi som underlag, skildrar Busingye Lydersen den resa som norskt kulturliv – liksom kulturliv i de övriga nordiska länderna – gjort från ett relativt demografiskt homogent samhälle till ett samhälle präglad av mångfald. Från att som mörkhyad skådespelerska ha blivit "type-castad" som flykting, kriminell, exotiskt sexuellt objekt och afrikansk hora, finns idag möjligheter att skapa konstnärliga uttryck som går bortom stereotyperna. Busingye Lydersen erbjuder en övertygande argumentation om att "norsk kultur er det som til enhver tid gir seg uttrykk på det norske kulturfeltet". Att hon nu är nestleder i Norsk Kulturråd är i sig själv ett tecken på den gryende insikten om att mångfald inte bara är något som kulturpolitiken ska främja i utbudet, utan att mångfald måste återspeglas även i de kulturpolitiska beslutsstrukturerna.

I sin presentation av UKM Alna ger Inga-Lise Nilsen ett levande och konkret exempel på hur en stadsdel i Oslo, präglad av en hög andel invånare med icke-västerländsk bakgrund, omvandlar mångfald till en resurs istället för en belastning. Den målgrupp hon skildrar är dessutom från kulturpolitikens perspektiv dubbelt belastad; individerna som ingår har inte bara ofta utländsk bakgrund, utan de är därtill barn eller ungdomar. Camara Lundestad Joof, musiker och skådespelare, skildrar genom ännu en personlig livsberättelse hur svårt det är för barn och unga att komma till tals i kulturpolitiken. Framförallt skildrar hon vuxenvärldens handfallenhet inför den yngre generationen; de glömmer helt enkelt bort att kulturpolitik för barn och unga inte bara ska vara något för dessa målgrupper, utan också något som målgrupper får möjlighet att påverka utformningen av. Att våga inkludera barn och unga i kulturpolitiska beslutsstrukturer är en utmaning för norsk (och nordisk) kulturpolitik.

Utgångspunkten för temasessionen om barn och unga är *Helt eller stykkevis og delt? Kulturpolitikk for barn og unge*, ett häfte som tagits fram av Norsk Kulturforum. Generalsekretare Åse Vigdis Festervoll inleder sessionen med att presentera huvudinnehållet, som med avstamp i den norska kulturlagen omsätter både nämnda lag och FN:s barnkonvention i förslag på hur kommuner kan arbeta på ett mer helhetsorienterat vis med kulturpolitiska åtgärder riktade mot barn och unga. Kulturskolekonsulent Torkel Øien – en av skribenterna i häftet – följer upp med en sammanfattande bild av dessa åtgärder, där han betonar att olika offentliga instanser måste samarbeta bättre än tidigare. Särskilt betonar han relationen mellan kulturverksamhet och skola, där denna relation måste förbättras med hjälp av tydligare mål för verksamheterna och kompetensutveckling för båda instanser. Øien lyfter fram vikten av ämneskompetens, men han slutar med att hänvisa till den mer generella samverkanskompetens som lyfts fram vid flera andra tillfällen under konferensen.

Häftet innehåller också konkreta exempel på verksamheter som Norsk Kulturforum anser fungerar väl. Helsingør kommune verkar kunna användas som sådant exempel, åtminstone att döma av den presentation som barnkulturkonsulent Ida Wettendorff ger av kommunen. Hon argumenterar övertygande för att samverkan är nödvändigt för att utveckla en verksamhet av hög kvalitet, där samverkan i detta fall beskrivs i termer av nätverk – mellan utbildnings-, fritids- och kulturpolitik, mellan kulturförmedlare inom olika konstnärliga genrer, mellan kulturpolitiska värden inriktade på estetiska upplevelser och lokalpolitiska värden inriktade på samhällsutveckling, samt mellan kommunen och staten. Den sistnämnda formen av samverkan sker främst inom det särskilda *Børnekulturens Nætnet*, som lyder under det danska Kulturministeriet och som vid konferensen presenteras av barnkulturkonsulent Merete Dahl. I det statliga nätverket ingår myndigheter inom det kulturpolitiska området såväl som inom de utbildnings- respektive socialpolitiska. *Børnekulturens Nætnet* vill genom att inspirera, initiera, koordinera, stödja, dokumentera och samarbeta bidra till uppfyllandet av FN:s barnkonvention med fokus på professionellt producerade konstnärliga upplevelser av hög kvalitet. Det framstår som om Danmark möjligtvis kommit längre än sina nordiska grannländer i det kulturpolitiska arbetet riktat till barn och unga; även om *Børnekulturens Nætnet* inrättades först 2003, fanns tidigare Kulturrådet for børn. 2010 etableras också flera barnkulturella nätverk mellan stat och kommun, inom ramen för de danska kulturavtalen mellan nämnda nivåer.

6. Samverkan som varande

Under konferensen presenteras två inlägg, som jag tycker gestaltar ett så grundläggande fokus på samverkan att samverkan närmast framstår som ett grundläggande kriterium för den mänskliga existensen. Det är nog heller ingen slump att de båda föreläsarna är inlagda under rubriken "inspirasjonsforedrag", sist under landskonferensens första dag. Och det är omöjligt att inte bli inspirerad av både Eleanor Bodel, projektledare för *Kultur for seniorer – kultur och helse* i svenska Umeå kommun, och Irene Nygrådsvik från norska *Spekulatoriet*. Bodel beskriver hur hon med en budget på SEK 250 000 lyckas få till stånd 7-8 000 kulturarrangemang för äldre per år, där dessa arrangemang bygger på samma typ av samverkan mellan olika politikområden och olika förvaltningar som diskuteras också i övrigt under konferensen. Men framförallt lägger Bodel tonvikten på den enskilda människan – på hennes behov, möjligheter och inneboende resurser samt på vad som kan åstadkommas om enskilda individer med olika kompetens kopplas samman. Genom att vägra acceptera det mantra som många kommunala tjänstemän utgår från i sin verksamhet – "det går inte, det har vi aldrig gjort" – kan Bodel berätta om allt från en renskötare som tar sina renar till äldreboendet och på detta sätt ger både äldre och föreskolebarn som gått luciatåg på äldreboendet en upplevelse för livet, till 20-åriga danskoreografer som skapar föreställningar med seniora dansare och *Generationskøren*, med seniora sångare som ackompanjeras av ungdomar vid den kommunala musikskolan. Bemötande är ett annat nyckelord för Bodel;

bemötandet av andra människor är avgörande för både deras psykiska välbefinnande och hur de tar emot de kulturupplevelser som det offentliga erbjuder.

Även Irene Nygårdsvik synliggör de brister som ofta finns i bemötandet av andra människor, där dessa andra reduceras till redskap för att uppnå egoistiskt förankrade motiv som inte sällan har med ekonomisk vinst att göra. I sin argumentation för en annan ekonomisk grundsyn, där generositet och insikt står i centrum, ger Nygårdsvik också en bild av att svårigheterna med att bemöta en annan människa utan att värdera henne som redskap bygger på att människor har samma inställning till sig själva. Om en människa inte är nyttig har hon i dagens samhälle inget värde, inte heller inför sig själv. Som en väg ut ur den onda cirkeln uppmanar Nygårdsvik till förbättrad kontakt med den "sjelegrunn" som är alla människors botten, där människan bara är utan att göra. Om den kontakten förbättras, kan också människan gå ut i världen och göra med en inställning som prioriterar intrinsikala värden framför instrumentella. Konstnärliga utövare verkar oftare än andra kunna skapa denna koppling mellan att vara och att göra – att låta dessa båda aspekter av den mänskliga existensen samverka. Nygårdsvik ska höras och inte sammanfattas på det sätt jag nu gör; jag märker hur resonemanget lätt ger genklang av allmänna insikter inom ramen för flertalet new age-inriktade rörelser av idag. Men även om dessa moment finns även när man hör henne, är det viktigt att inte låta det skymma hennes livsavgörande huvudpoäng: det är vi själva som skapat existerande samhälls- och människosyn – och kultursyn! – det ligger därför i vår makt att förändra det som vi inte tycker fungerar.

Nordiskt samarbete – vägen framåt

I detta avsnitt försöker jag knyta ihop säcken och återvända till huvudtemat för Norsk Kulturforums konferens, nämligen det nordiska perspektivet. Under avslutningen av det nordiska seminarium som inleder konferensen ställer Åse Vigdis Festervoll frågan om huruvida nordisk samverkan är önskvärdt och i så fall på vilket sätt och med hjälp av vilken finansiering. I den efterföljande debatten är Voksenåsens direktör Karl Einar Ellingsen den som mest tveklöst svarar ja på behovet av nordisk samverkan, där övriga inlägg betonar att det nordiska samarbetet fått stå i bakgrunden under de senaste 10-20 åren. EU kan ses som en bidragande orsak; med EU har fokus hamnat på andra regionbildningar än den nordiska. Samtidigt kan från just ett EU-perspektiv en gryning för den nordiska regionen skönjas, då de enskilda länderna gradvis märker att de står sig bättre i konkurrensen inom EU om de arbetar tillsammans. Även Olemic Thomessen, Stortingsrepresentant (H) och ordförande i styrelsen för Nordisk Kulturfond, argumenterar värtaligt för det nordiska samarbetets renässans under själva landskonferensens inledning. Thomessens huvudargument är att den nordiska tanken är folkligt förankrad och inte ett politiskt projekt, det vill säga den nordiska tanken emanerar underifrån, från medborgarna, och inte uppifrån, från politikerna. Att det nordiska samarbetet inte är ett laddat politiskt projekt är samtidigt ett problem, då det enligt Thomessen gör att samarbetet "förlamas av en öronbedövande konsensus". Genom att ladda samverkan också med konflikter, kan de nordiska länderna hjälpa varandra att

genom bättre kännedom om varandra bli bättre på att bemöta resten av världen. De närliggande skandinaviska språken utgör här enligt Thomessen en viktig nyckel, liksom den gemensamma historia, samhällssyn och kultur som jag hänvisade till i inledningen.

Sammanfattningsvis erbjuder Norsk Kulturforums landskonferens en intresseväckande bild av flera av kulturpolitikens viktigaste och svåraste utmaningar av idag; en bild som kan användas både som en introduktion för den som är ny inom området och som grund för fördjupad reflektion av den med lång erfarenhet. Med det kulturpolitiska fältet i blickfånget, vad kan med utgångspunkt i konferensens innehåll sägas om vidare kunskapsutveckling inom området? Vilka teman verkar vara gemensamma mellan de nordiska länderna och kan därför utvecklas särskilt genom nordisk samverkan? Nedan försöker jag sammanfatta ett urval perspektiv som från min forskarhorisont ter sig som särskilt viktiga att prioritera. Samtidigt hoppas jag att perspektiven också ter sig intressanta för dem som arbetar inom kulturpolitik och kulturliv.

Förändringar i kulturpolitikens rumsliga organisation

Med hänvisning till både konferensinlägg och tidigare forskning, framkommer tydligt att kulturpolitik i de nordiska länderna – liksom i stora delar av övriga världen – inte längre är bunden till en geografisk kategorisering som utgår enbart från nationalstaterna. Relationen mellan det regionala och det globala hamnar alltmer i fokus i den allmänpolitiska verksamheten liksom i näringslivet. På kulturområdet aktualiseras flera olika typer av regionala kategorier som kulturpolitiken måste förhålla sig mer eller mindre aktiv till (jfr t.ex. Johannisson 2010). En kategori är de formella regionerna, som kan vara transnationella som EU, eller subnationella som Region Skåne i Sverige. Inom ramen för denna regionkategori blir kulturpolitik alltmer ett explicit politikområde – regionerna blir arenor för en specifikt regional kulturpolitik. Särskilt tydligt är detta i de subnationella regionerna, men även inom EU kan tendenser skönjas till en mer formaliserad och samlad kulturpolitik (jfr t.ex. *En agenda för kultur*, 2007).

När kulturpolitiken på detta sätt regionaliseras, förändras även relationerna mellan den lokala respektive statliga nivån i de enskilda länderna. För den statliga nivån står det mer formella samarbetet mellan nationalstater i fokus, medan kommunerna i första hand ser till de mer informella, naturgeografiskt, funktionellt och kulturellt baserade regioner som den enskilda kommunen är lokaliserad i. Dessa informella regioner kan rymmas inom en enskild nations gränser men också överskrida dessa – något som är vanligt avseende samverkan mellan de nordiska länderna på kulturområdet. I vissa fall blir dessa transnationella regioner delvis formaliserade, som i fallet Öresundsregionen.

Även Norden kan betraktas som en regional konstruktion, med lång gemensam historia och med bas i naturgeografiska förhållanden å ena sidan och föreställningen om gemensam kultur å den andra. I fallet Norden hålls regionen samman med formaliserat samarbete mellan de olika nordiska ländernas regeringar och samarbete som emanerar från specifika

verksamhetsområden, såsom kultur, eller från medborgerligt förankrade folkrörelser som i allt högre grad kommit att bedriva ett formaliserat samarbete. Finns det en gemensam nordisk modell på det kulturpolitiska området? Vilka föreställningar finns om ett nordiskt mervärde?

Att forska vidare kring: Med avseende på nämnda förändringar i kulturpolitikens rumsliga organisation finns lite forskning att tillgå, både internationellt och i en nordisk kontext. Därför ter det sig särskilt motiverat att främja forskning som bland annat belyser relationen mellan kommunala, regionala, statliga och internationella aktörer på det kulturpolitiska området. Sådan forskning bör bygga såväl på djupgående fallstudier av enskilda kommuner, regioner, länder och internationella aktörer, som på jämförelser mellan dessa olika fallstudier. Av nämnda kategorier är regionala konstruktioner – gamla, nygamla och nya – av särskilt intresse, där Norden som region kan tjäna som studieobjekt i sig, liksom som ramverk för jämförelser mellan likheter och skillnader mellan kommuner, regioner och stater i de enskilda nordiska länderna.

Kultur och kulturpolitik som gränsöverskridare

Konferensinlägg och tidigare forskning visar också att både kultur och kulturpolitik alltmer överskrider sina egna gränser – med hänvisning till tvång eller till eget initiativ. I takt med att samhället alltmer verkar kulturaliseras (Fornäs et al. 2007), det vill säga att en kulturell dimension identifieras i all mänsklig verksamhet, blir gränserna mellan kultur och icke-kultur allt svårare att dra. Därav rubbas också den konstnärliga verksamhetens tidigare tydliga gränssättningar gentemot kommersiell verksamhet, liksom dess gränssättningar gentemot andra sammanhang. Denna utveckling ställer förstås kulturpolitiken inför stora utmaningar: om allt är kultur, vad ska väljas ut för offentligt stöd? Och när de offentliga ekonomiska medlen till kulturverksamhet krymper, vad ska prioriteras? Och om det kulturpolitiska systemet ska samverka med den privata respektive civila sektorn, vad blir egentligen kulturpolitikens roll?

Att forska vidare kring: Även i dessa avseenden är kulturpolitiken ett forskningsmässigt underbelyst område. Även om viktiga insatser görs inom kulturekonomi, kulturstudier och statsvetenskap, har lite gjorts för att koppla samman de olika perspektiv som präglar dessa ämnen. På samma sätt finns forskningsbaserad dokumentation kring flera enskilda projekt på kulturområdet, men lite görs för att koppla samman dessa projekt för att analysera och värdera sammanvägda slutsatser och erfarenheter. Särskilt viktigt är att främja sådan sammanvägande forskning som inte i första hand utgår från att positivt bekräfta den verksamhet som dokumenteras, utan istället kritiskt granska densamma. Att också bidra till forskning som genom kritisk granskning syftar till att utveckla verksamheten ter sig särskilt viktigt när de nordiska länderna tillsammans med övriga västvärlden går i en riktning där resultat i relation till tydliga mål dominerar och där resultaten alltmer förväntas baseras på forskning (eller forskningsliknande) kunskap.

Mångfald i kultur och kulturpolitik

De enligt mig mest brännande frågorna, under konferensen och i den samtida kulturpolitiken, är dem som rör främjandet av mångfald på både kulturfältet och det kulturpolitiska fältet. Det är helt uppenbart att samtliga nordiska länder har en lång väg kvar att gå för att uppnå ett samhälle där mångfald betraktas som en resurs snarare än ett problem. På kulturfältet marginaliseras kulturutövare som inte kan uppfylla de kriterier som en värdehierarki baserad i den västerländska romantiken uppställer, med dess specifika koder avseende estetik, genus, etnicitet och ålder (jfr t.ex. Egeland 2007). För att rubba existerande maktrelationer måste kulturpolitiken också förändra sin egen struktur och släppa in representanter för fler perspektiv i själva beslutsstrukturerna. Hur kan deltagandet i både kulturpolitik och kulturliv vidgas? Vad och vem utesluts från den kulturpolitiska gemenskapen?

Att forska vidare kring: Det finns en mängd intressanta forskningsstudier inom humaniora och samhällsvetenskap som på olika sätt behandlar mångfald. Med avseende på det kulturpolitiska fältet ter det sig särskilt intressant att genomföra studier som tillämpar en ansats som brukar benämnas intersektionalitet, där fokus ligger på samspelet mellan olika sociala kategoriseringar – såsom genus, etnicitet, ålder – snarare än på en enskild kategorisering (se t.ex. de los Reyes & Mulinari 2005). Forskningsfrågorna rör då till exempel på hur detta samspel mellan olika identiteter relaterar till både utövandet av och deltagandet i kulturverksamhet, samt hur mångfald representeras inom det kulturpolitiska systemet. Om, och i så fall hur, de sociala medier som informations- och kommunikationstekniken möjliggör bidrar till att förändra villkoren för deltagande i kulturlivet är ett intressant undertema, som inte belystes särskilt under konferensen och där forskningsinsatser fortfarande är i vardande.

Referenser

Agedal, Olof, Egeland, Helene & Villa, Marianne (2009). *Lokalt kulturliv i endring*. Oslo: Fagbokforlaget & Norsk Kulturråd.

Agnew, John (2001). "National Boundaries and Europe's Borders". *Reinventing Geopolitics: Geographies of Modern Statehood*. Heidelberg: University of Heidelberg, Department of Geography. (Hettner-Lectures, 4). S. 7-26.

De los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana (2005). *Intersektionalitet: Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.

Egeland, Helene (2007). *Det ekte, det gode og det coole: Södra teatern og den dialogiske formasjonen om mangfoldsdiskursen*. Linköping: Linköpings universitet, Tema kultur och samhälle. Diss.

Egeland, Helene & Johannisson, Jenny (red.) (2003). *Kultur, plats, identitet: Om det lokals betydelse i en globaliserad värld*. Nora: Nya Doxa.

En europeisk agenda för kultur i en alltmer globaliserad värld. Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén. KOM (2007) 242 slutlig.

Duelund, Peter (ed.) (2003). *The Nordic Cultural Model*. Copenhagen: The Nordic Cultural Institute.

Fornäs, Johan et al. (2007). *Culture Unbound: Dimensions of Culturalisation*. Norrköping: Linköping University, Department of Culture Studies.

Johannisson, Jenny (2006). *Det lokala möter världen: Kulturpolitiskt förändringsarbete i 1990-talets Göteborg*. Borås: Valfrid. Diss.

Johannisson, Jenny (2010). *Förändringar i kulturpolitikens geografi*. Stockholm: Statens kulturråd. (Kulturpolitisk forskning, 1).

Lindeborg, Lisbeth & Lindqvist, Lars (red.) (2010). *Kulturens kraft för regional utveckling*. Stockholm: SNS Förlag.

Mangset, Per (1995). "Risks and Benefits of Decentralisation: The Development of Local Cultural Administration in Norway". *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 2, no.1, p. 67-86.

Mangset, Per, Kangas, Anita, Skot-Hansen, Dorte & Vestheim, Geir (2008). "Editors' Introduction: Nordic Cultural Policy". *International Journal of Cultural Policy*, Vol. 14, no. 1, s. 1-5.

NORSK KULTURFORUM

Svensk-norska
samarbetsfonden

norden

Nordisk Kulturfond

